

चित्तरारक व्हाइटवॉटर रॅफिंग

साठीला स्पर्श करू पाहणा-या आपल्या आई-वडिलांनीही आपल्या प्रमाणेच साहसी व चित्तरारक खेळात सहभागी व्हावे असे अमेरिकेतील आमच्या दोन्ही मुलांना व सुनांना नेहमी वाटत असते . मला वाटते की अमेरिकेतील मातीचा हा गुण असावा . कारण तेथील बरेच खेळ हे असे साहसी खेळ आहेत . अंगावर काटा येईल, छाती धपापू लागेल असा भीतीचा जिवंत अनुभव देणारे हे खेळ अमेरिकेतील लोकांना फार आवडतात . भीतीचा अनुभव हा मनरंजन करणारा कसा असू शकेल असे आम्हा भारतीयांना वाटत असते . तरी आता तिथे राहणारे आम्ही भारतीय असे खेळ खेळतो . त्यात आनंद घेतो . वय विसरायचा प्रयत्न करतो .

साहसी खेळांसाठी मनाची तयारी केली :

अमेरिकेत जे अनेक साहसी खेळ आहेत त्यातील हॅंग ग्लायडिंग (Hang Gliding), वॉटर रॅफिंग (Whitewater Rafting), स्काय डायविंग (Sky Diving) हे प्रसिद्ध आहेत . हॅंग ग्लायडिंग म्हणजे ग्लायडरच्या साह्याने पक्ष्याप्रमाणे हवेत तरंगणे, व्हाइटवॉटर रॅफिंग म्हणजे अति वेगवान खळाळत्या सुसाट पाण्यातून खरी नाव वल्हवीत नेणे, स्काय डायविंग म्हणजे 15 ते 20, 000 फूट उंचीवरून उडणा-या विमानातून खाली उडी मारणे ! हे तिन्ही खेळ अत्यंत साहसी, जिवाची पर्वा न करता खेळण्याचे, भीतीचा जिवंत अनुभव देणारे आणि म्हणूनच तरुणांनी खेळण्याचे खेळ आहेत . हे सर्व खेळ आई-बावांनी आपल्याबरोबर खेळावेत व मौज करावी असा मुलांचा प्रेमाचा आग्रह होता . हे साहसी खेळ कॉम्प्युटरवर ते नेहमी आम्हाला दाखवत होते . आमच्या मनाची तयारी करित होते .

आमच्या मनाची तयारी होत नव्हती . खरे म्हणजे आमचा याला विरोधच होता . आमचा म्हणजे खरे तर ह्यांचा विरोध होता . मला या तिन्ही प्रकारांचे खेळ खेळायची खूप इच्छा होती . पण वय आता आम्ही लवकरच साठी गाठणार ! आमचं वय लक्षात घेऊन साहसी खेळात भाग घ्यायला मुलांच्या या कल्पनेला आमचा विरोध होता . काही झाले तर ? मुलांना कुठल्याही संकटात टाकायची आमची इच्छा नव्हती . अमेरिकेत मेडिकलचा खर्च प्रचंड असतो . शिवाय शारीरिक त्रासही होणारच . हे सगळे डोळ्यापुढे येऊन आम्ही दोघे तीव्र विरोध करित होतो . जानेवारी महिन्यात माझे उजवे पाऊलही थोडे दुखावले होते . ती पण चिंता मनात होतीच .

ही सगळी कारणे खोटी ठरवत मुलांनी या सगळ्या खेळांच्या तारखा बुक केल्या . मग परत कॉम्प्युटरवर त्यांचे व्हिडिओ शूटिंग पाहणे व फोटो पाहणे सुरू झाले .

व्हाइटवॉटर रॅफिंग म्हणजे काय ?

सगळ्यात आधी व्हाइटवॉटर रॅफिंगला (Whitewater Rafting) जाण्याचे ठरले . व्हाइटवॉटर रॅफिंग असे यासाठी म्हणतात कारण वेगवान प्रवाह पात्रातील खडकांवर आदळून फेसाळून वाहतो . त्यामुळे पाणी शुभ्र असल्याचा भास होतो . म्हणून 'व्हाइटवॉटर रॅफिंग' म्हणायचे .

व्हाइटवॉटर रॅफिंगचे एकूण सहा प्रकार असतात . नदीचा खडकाळपणा, पाण्याचा सुसाटपणा, प्रवाहातले धोकादायक भोवरे, छोटे व मध्यम स्वरूपाचे वेगवान प्रपात, यातून ट्यूब बोटीचे आदळत आपटत उलटत पालटत गरगरत वेडंवाकडं होत बुडत हेलपटत क्षणोक्षणी धोक्यात भोवडत पुढे पुढे जाणे आणि वॉटर रॅफिंगचे सहा क्रम (class) यांचा संबंध आहे . यांचे प्रमाण जसजसे वाढेल तसतसे थिल वाढते . रोमांचकारिकता वाढते . भीतीची मजा वाढते . साहस वाढते . साहसाची नशा वाढते . अशी धोकादायकता वाढण्यावरून आणि धोक्याचा थिल अनुभवण्यात वाढ होण्यावरून हे सहा क्रम ठरवण्यात आले आहेत . सहावा क्रम असणा-या व्हाइटवॉटर रॅफिंगमध्ये नदीशी खेळताना मृत्यू येण्याची शक्यता वाढलेली असते !

‘नुसत्या संथ पाण्यातून ट्यूब बोटीने हळूहळू पाणी वल्हवून फिरत राहणे ’ याला पहिला कमांक दिला जातो . हा प्रकार म्हणजे भारतात आपण नदीत किंवा तळ्यात नावेतून फिरतो तसाच . ह्यात पूर्ण सुरक्षितता होती पण गंमत नव्हती . त्यामुळे पुढचा भाग करायचा ठरवले . दोन कमांकाच्या भागात बोट पाण्यातल्या खडकावरून तीन चार वेळा जाणार होती . त्यामुळे थोडा थिल अनुभवण्याची मजा घेता येते; पण मग एवढीच मजा कशी करायची ? असे वाटून शेवटी नंबर तीन कमांकाचे व्हॉइटवॉटर रॅफिंग करायचे ठरले . यात अठरा वेळा थिलिंग अनुभव घेता येणार होता . म्हणजे मजेत मोठी वाढ होणार होती . मजेचा हा अनुभव म्हणजे भीतीदायक, तापदायक पण तरीही परत परत घ्यावा असा वाटणारा आहे असे मुलांचे मत . शेवटी आम्ही नको म्हणत असताना हेच मुलांनी ठरवले व मग आम्ही पुढच्या तयारीला लागलो .

तयारीचे स्वरूप :

आधी तयारी निघायची करायची . कपडे कोणते घालायचे ? बूट कोणते घालायचे ? गॉगल्स कोणते घ्यायचे ? जेवायला काय घ्यायचे ? वेब साइटवर लिहिलेले होते की पाण्याने जड होतील असे कपडे व असे बूट घालू नका . बुटात आलेले पाणी आपोआप बुटातून निघेल असे बूट घाला . ह्या

प्रमाणे सगळ्यांची म्हणजे मोठा मुलगा उदय, मोठी सून प्रज्ञा, नात रेवा, धाकटा मुलगा सत्यव्रत आणि हे म्हणजे डॉ .अरुण प्रभुणे व मी अशी आमची बुटांची व कपड्यांची तयारी सुरू झाली . अशा साहसी खेळासाठी लागणा-या साहित्याचे ‘Sport Chalet’ नावाचे मोठे दुकान आहे . तिथून कपडे आणण्यासाठी मुले आणि हे गेले . तिथे बराच वेळ घालवूनही कोणते कपडे घ्यायचे हे काही ठरेना . पण तिथे अचानक एक अमेरिकन सद्गृहस्थ भेटल्याने पटकन शर्ट-पॅन्टची निवड करता आली . वॉटर पुफ कॅमेरा पण मुलांनी विकत घेतला .

व्हाइटवॉटर रॅफिंगच्या ‘W. E. T.’ कंपनीने आम्हाला कोणतेही ओझे बरोबर आणू नका म्हणून सांगितले . त्यामुळे नाष्ट्याचे व जेवण्याचे पदार्थही बरोबर न्यायचे नव्हते; कारण त्यांच्या पद्धतीचे खास शाकाहारी जेवण आमच्यासाठी ते बरोबर ठेवणार होते . त्यामुळे सकाळचा नाष्टा करून मगच बोटीत बसायचे ठरले .

अमेरिकन नदीशी खेळत जाण्याचा हा पूर्ण प्रवास सकाळी दहा ते संध्याकाळी पाच पर्यंत होता . सहा-सात तास आम्ही बोटीतच असणार म्हणून तेजस व रवी हे दोन नातू आणि धाकटी सून श्रुती हे तिघे घरीच राहिले .

‘सुवर्ण सरिते’च्या दिशेने निघालो

सकाळी सहा वाजता आम्ही घर सोडले . प्रवासात थांबून नाष्टा घेतला . चवदार कॉफी प्यालो . यात अर्धा तास गेला . कॅलिफोर्निया राज्याची राजधानी असलेल्या सॅ.कॅमॅन्टो (Sacramento) पासून साधारण तासभराच्या अंतरावर असलेल्या कॅम्प लोटस (Camp Lotus) पासून आमचे वॉटर रॅफिंग सुरू होणार होते .

डोंगराळ, खडकाळ उतारावरून वाहत जाणारा अमेरिकन नदीचा प्रवाह तीन वेगवेगळ्या भागातून वाहत जातो . उत्तर, दक्षिण व मध्य अशा तीन नावांनी तो ओळखला जातो . यातील ‘दक्षिण अमेरिकन नदी’च्या काठी हा ‘लोटस कॅम्प’ आहे .

‘अमेरिकन’ नावाची ही नदी तिच्यात सापडणा-या सोन्याच्या कणांसाठी प्रसिद्ध आहे ! ही गोष्ट गो-यांच्या लक्षात आल्यावर मग १८४९ सालापासून अमेरिकन नदीतील सुवर्णशोधमोहिमा सुरू झाल्या . ‘१८४९ ची कॅलिफोर्निया सुवर्णशोधमोहिमा’(California Gold Rush of 1849) या नावाने पहिली मोहिमा प्रसिद्ध आहे . अगदी आजही या नदीत सुवर्णशोध चालू असलेला दिसतो आणि आजही तिथे सुवर्णकण सापडतात ! अशा ‘सुवर्ण सरिते’तून आम्ही वॉटर रॅफिंग करणार हा विचार मन रोमांचित करणारा होता .

सॅन होजे पासून साडे तीन तासांचा प्रवास करून सकाळी बरोबर ९-३० वाजता आम्ही नदीच्या किनारी होतो . तिथेच ‘कॅम्प लोटस’ होता . या ‘कॅम्प लोटस’वरून हवा भरलेल्या रबरी नावा या नदीच्या वेगवान खळाळत्या प्रवाहातून साधारण अठरा किलो मिटर्स वल्हवीत न्यायच्या असतात .

वॉटर रॅफिंगची बोट रबरी असते !

या कॅम्प लोटसवर पोहचल्यावर बोट कशी आहे ते सगळ्यात आधी आम्ही पाहिले . भारतातल्या बोटीप्रमाणे ही बोट लाकडी फळ्यांनी बनवलेली नव्हती तर हवा भरलेल्या लांबट गोलाकार अशा ट्यूबने बनलेली होती . खालच्या बाजूनेही जाड रबरच बसवलेले होते . पुढच्या बाजूने तीन, मध्य भागी तीन, मागे तीन असे नऊ जण बसू शकत होते आणि ह्या सगळ्या 'खेळप्रवासा'चा सूत्रधार प्रशिक्षक तो दहावा .

अमेरिकेतील प्रत्येक साहसी खेळामध्ये संरक्षकपट्टा असतो . तो आपल्या कमरेला किंवा आपल्या शरीराला अशा पद्धतीने बांधला जातो की आपण काहीही झाले तरी पडत नाही . या बोटीत असा संरक्षकपट्टा कुठे दिसत नव्हता . हे पाहून मन कासावीस झाले . म्हणून मग आमची शोधक नजर बोटीत कसे बसायचे यावर गेली . आमची नजर ओळखून मुलांनी सांगितले की ट्यूबमध्ये फक्त जेमतेम अर्ध पाऊल खुपसून बसायचे आणि दोन्ही हातांनी पाणी वल्हवायचे . संरक्षकपट्टा नाही, कुठेही धरून बसायला आधार नाही की कोणताच सुरक्षितपणा नाही . हे पाहिल्यावर आम्ही परत नन्नाचा पाढा चालू केला, पण कोणीही आमचे ऐकले नाही .

तेवढ्यात आमचा प्रशिक्षक आला . त्याने दिलेल्या कागदपत्रांवर सध्या करण्याचा कार्य_कम झाला . 'काही झाले, घडले तर कंपनी जबाबदार नाही' असे आपल्याकडून लिहून घेतात . नंतर सगळ्यांनी लाइफ जॅकेट घातले . ऊन लागू नये म्हणून टोप्या घातल्या . हातात वल्ही घेतली आणि आपण खास काही तरी करित आहोत अशा थाटात आम्ही नदीच्या जवळ गेलो .

प्रशिक्षकाच्या उपयुक्त सूचना :

नदीजवळ गेल्यावर प्रशिक्षकाने वल्हे कसे धरायचे ते सांगितले . वल्ह्याने पाणी मागे व पुढे ढकलून नाव कशी सुरक्षितपणे पुढे न्यायची आणि 'STOP' म्हटले की वल्हे मारणे त्या क्षणी थांबवायचे असे त्याचे सूचना देणे चालू होते . आता तो म्हणत होता, 'नावेत पाणी घुसल्याने फार भीती वाटली तर मांडीत डोके खुपसून बसा . नाव उलटून पाण्यात पडलाच तर प्रवाहाच्या दिशेने डोके ठेवा . लाइफ जॅकेटमुळे तुम्ही बुडणार नाही . घाबरू नका .' असे त्याने वारंवार सांगितले . सगळ्या सूचना मुलांनी मराठीत परत मला सांगितल्या .

आम्हा कोणालाही पोहता येत नव्हते !

मुख्य गोष्ट म्हणजे आम्हाला कोणालाही पोहता येत नव्हते ! आणि प्रशिक्षक सांगत होता 'नाव उलटून तुम्ही पाण्यात पडलाच तर घाबरू नका .' अशा सूचनांचा आमच्यावर काय परिणाम होत असेल याची कल्पनाच केलेली बरी !

आता बोटीत बसायची वेळ आली . मी आणि सत्यव्रत पुढे बसलो . मध्ये रेवा आणि प्रज्ञा बसल्या . मागे उदय आणि हे बसले . सगळेच जण आता काही तरी मजा येणार अशा तयारीनेच बसले .

'Thank God !' :

ठीक दहा वाजता आम्ही टूरला सुरुवात केली . पाणी संध वाहत होते . नावही हळू हळू पुढे जात होती . आमची नात लगेच विचारायला लागली, ‘असेच किती वेळ जाणार ?’ अर्धा पाऊण तास असा गेल्यावर पहिल्यांदा बोट थोड्या उंचावर असलेल्या खडकावरून गेली . अचानक घडल्याने सगळे आधी घाबरून गेले पण तोंडावर, अंगावर पाणी उडाल्याने मजा वाटली . अशी दोन तीन वळणे गेल्यावर मग आमची खरी टूर सुरू झाली . आता मोठे मोठे खडक, मोठे भोवरे, छोटे धबधबे असे सगळे लागणार होते . प्रशिक्षक एकदम जोरात ओरडला ‘right’ पण मला वल्लवण्याच्या नादात ऐकूच आले नाही .

‘आई, right, right’ असे सगळे जोरात ओरडू लागले . पण माझ्या चुकीमुळे आमची बोट एका छोट्या खडकावर चढली आणि एकदम थांबली ! सगळेच जण एकदम घाबरले पण कुणी पडले विडले नाही म्हणून सर्व शांत झाले . ‘तो काय सांगतोय तिकडे एक कान ठेव’ असे मग सगळेच जण मला म्हणू लागले . अशा पद्धतीने आम्ही मजा करत करत एका पॉइंटवर पोहोचलो . प्रशिक्षक आता म्हणाला ‘हा हॉस्पिटल पॉइंट आहे . येथे गडबड झाली तर कुणी पडते . फॅक्वर होते . तुम्ही सावध रहा . शांत रहा . कुणी काही करू नका . वल्लवू नका .’ तो असे म्हणे पर्यंत आमची बोट एकदम खूप उंचावरून खाली आली . सरळ पाण्यात घुसली ! सगळेजण पूर्ण ओले झाले . थरारून गेले . घाबरून गेले . अपण जागच्या जागी आहोत असे पाहिल्यावर सगळ्यांच्या जिवात जीव आला . मग प्रत्येक जण ‘आपण कसे घाबरलो, मग कशी मजा वाटली’ हे सांगू लागला . जेव्हा आम्ही सुरक्षित बाहेर पडलो तेव्हा प्रशिक्षकाने सगळ्यांना वल्ही उंचावून वल्ल्याची टोके एकत्र आणायला सांगितली आणि तो आनंदाने ‘Thank God!’ असे म्हणाला . आनंद व्यक्त करण्याचा आणि देवाचे आभार मानण्याचा हा वेगळाच छान प्रकार वाटला . भरलेले मद्याचे चषक उंचावून मद्यपी त्या चषकांना एकमेकांवर हळुवारपणे टेकवतात व आनंद व्यक्त करण्यासाठी ‘चिअर्स’ म्हणतात . तसे वाटले .

सुरुवातीला मी आणि सत्यव्रत बोटीत सगळ्यात पुढे होतो . म्हणून सगळ्यात जास्त मजा आम्ही अनुभवली . नंतर आम्ही जागा बदलल्या . सत्यव्रत एकदम मागे, मी आणि हे मध्ये आणि उदय, प्रज्ञा व रेवा पुढे बसले . बोट उंचावरून खाली जाणार म्हटले की आकसून जाऊन हे खाली डोके घालून बसत होते . आधीच मागे बसले आणि त्यात डोके खाली घालून बसले त्यामुळे आमच्या सगळ्यांइतकी मजा त्यांना आली नाही .

डेथ पॉइंटचा थरार : आम्ही सगळेच सुन्न !

जाता जाता परत एकदा प्रशिक्षकाने आम्हाला सांगितले की आता 'डेथ पॉइंट' (Death Point) येत आहे . याला 'डेथ पॉइंट' हे नाव या साठी पडले, कारण या पॉइंटला कोणी ना कोणी मरते ! यातून सुटलो तर खरं ! आम्ही सगळे श्वास रोखून आता बोट कशी चाललीय ते पाहत होतो . बघता बघता इतक्या जोरात बोट खाली पाण्यात गेली की आम्हाला काय होते आहे तेच कळले नाही . आम्ही किती खाली जाणार तेही कळेना . यातून वर येणार की नाही तेही कळेना . घाबरून आम्ही इकडे तिकडे बघत होतो . नुसते पाण्याचे लोट दिसत होते ! जेव्हा सुरक्षित तरंगत बोट वर आली तेव्हा क्षणभर कुणितच काही बोलले नाही . सगळे चुप्प होते ! भांवावलेले होते ! जीव थरथरवणारा हा अनुभव खरोखरच आपल्याला वर स्वर्गात नेतो की काय असे वाटले !

मागील बोट सुळक्यावर सरळ वीस फूट वर चढली !

आमच्या मागून एक बोट येत होती . आता आपण कसे वर खाली झालो ते आपल्याला कळेल म्हणून आम्ही मागे पाहत बसलो होतो . पाहता पाहता ती बोट वरून खाली येण्या ऐवजी एकदम किना-याकडे गर्कन वळली आणि तिथल्या एका सुळक्यावर सरळ वीस फूट वर चढली ! प्रशिक्षकासह बोटीतले लोक टप् टप् टप् टप् सगळेच्या सगळे खाली पडले ! वाहत चालले ! बोटही उलटी पडली ! लोक बोटीला धरू लागले ! वाहू लागले ! ओरडू लागले ! एकच गोंधळ सुरू झाला ! आम्ही सगळेच सुन्न ! कावरे बावरे झालेलो ! हा सगळा प्रकार पाहून मी सगळ्यात जास्त घाबरून गेले . पुढची पंधरा मिनिटे मला काहीही सुचत नव्हते . आमच्या मागे पुढे ज्या बोटी होत्या त्या लगेच त्यांच्या मदतीला गेल्या . प्रशिक्षकासह सगळेजण परत त्यांच्या बोटीत चढले . नंतर कळले की हा गुप 'क्लास 4' करणारा होता . त्यामुळे त्यांना उत्तम पोहता येत होते . आम्ही सगळे जण पुढे अर्धा तास त्यांच्यावरच बोलत होतो . खरोखर हा 'डेथ पॉइंट' होता, कारण आमची बोट अशी खडकावर वीस फूट चढली असती तर ! तर आमचे कोणाचेच काही खरे नव्हते . आम्ही देवाचे आभार मानले आणि परत आमच्या वल्ह्यांची टोके एकमेकांना लावून 'Thank God' म्हणालो . या दोन्ही जीवघेण्या पॉइंट्सवर नदीच्या दोन्ही किना-यावर उंच मचाण बांधून फोटोग्राफर टपून बसले होते . ते प्रत्येकाचे फोटो काढीत होते .

बोट उचलून टूकवर ठेवली !

हा पॉइंट पार पडल्यानंतर शेवटचा पाऊण तास राहिला होता . आमच्या प्रशिक्षकाने सांगितले आता परत साधा सरळ प्रवास आहे . तुम्ही दमले आहात . वल्हवू नका . आता आपल्या समोरून जी वॉटर स्कूटर गेली ना तीच आता आपल्याला शेवटच्या स्टॉपवर घेऊन जाईल . थोड्याच वेळात ती वॉटर स्कूटर आली . आमच्या सारख्या ७-८ बोटी एकमेकांना जोडून बोटींची बनवलेली माळ ती वॉटर स्कूटर ओढीत होती . आमची बोटही तिला जोडली गेली आणि मग आम्ही निवांत गप्पा मारत दिवस कसा एंजॉय केला, कसा मस्त गेला असे म्हणत राहिलो .

जेव्हा शेवटचा स्टॉप आला तेव्हा ‘आता बोट उचलायला मला मदत करावी लागेल’ असे प्रशिक्षकाने आम्हाला सांगितले . येथे कामगार नसल्यामुळे प्रत्येकालाच आपापली बोट उचलण्याचे काम करावे लागते . प्रशिक्षकाने सांगितल्या प्रमाणे उदय, सत्यव्रत, हे आणि तो प्रशिक्षक अशा सगळ्यांनी बोट डोक्यावर धरली आणि एका ट्रकवर नेऊन ठेवली . प्रज्ञाने सर्वांचा फोटो काढला .

काही बोटींची हवा काढून तर काहींना तसेच ट्रकवर ठेवले . अशा पाच सहा कंपनीच्या पाच सहा ट्रक्स त्यांच्या बोटींसह ‘कॅम्प लोटस’वर जाण्यासाठी निघाल्या . सर्व प्रवाशांसाठी दोन तीन बसेस होत्या . त्यात जाऊन आम्ही बसलो . शेवटी संध्याकाळी दमले भागलेले आम्ही एकदाचे आमच्या गाडीपर्यंत पोहोचलो . त्या प्रशिक्षकास चेक दिला . नीट, सुरक्षित परत आणले म्हणून त्याचे खूप कौतुक केले . त्याला ‘टाटा’ करून फोटो स्टुडिओत गेलो . दोन्ही फोटोग्राफर्सचे कॉम्प्युटरवरचे फोटो पाहून थक्क झालो . आमचे घाबरलेले चेहेरे पाहून आता हसू येत होते . अनुभवलेली रोमांचकारिकता आठवून आम्ही पुन्हा रोमांचित होत होतो . असा चित्तथरारक व रोमांचकारक अनुभव घेऊन आनंदाने आम्ही सुखरूप घरी परतलो . साठीला स्पर्श करू पाहणा-या आपल्या आई-वडिलांना असा साहसी खेळ खेळायची प्रेमाने सक्ती केल्याबद्दल मुलांना धन्यवाद देत राहिलो .

सौ . उषा प्रभुणे

usha_prabhune@yahoo.com

Photos on the following pages.

Photo 1

Photo 2

Photo 3

Photo 4

Photo 5

Photo 6

Photo 7

© 2009 Usha Arun Prabhune